

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
(ATAUM)

ATAUM Araştırma Metinleri No: 1

AVRUPA BİRLİĞİ 2003 YILI İZLEME ve İLERLEME
RAPORLARINDA TÜRKİYE DIŞINDAKİ ADAY
ÜLKELERİN DURUMU

Aralık 2003

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
(ATAUM)

ATAUM Araştırma Metinleri No: 1

AVRUPA BİRLİĞİ 2003 YILI İZLEME ve İLERLEME **RAPORLARINDA TÜRKİYE DIŞINDAKİ ADAY** **ÜLKELERİN DURUMU**

ATAUM Araştırma Grubu

Arş. Gör. Sinem AKGÜL AÇIKMEŞE

Erhan AKDEMİR

Uzm. Ceran ARSLAN

Arş. Gör. Tolga CANDAN

Arş. Gör. Ömer KURTBAÇ

Dr. Metin ÖZUĞURLU

Uzm. Deniz SENEMOĞLU

Dr. Kaya UYSAL

Aralık 2003

GİRİŞ

AB Komisyonu, 5 Kasım'da, Mayıs 2004'te üye olacak 10 ülkeye ilişkin İzleme Raporları ile Romanya, Bulgaristan ve Türkiye'ye ilişkin İlerleme Raporlarını ve Genişleme Stratejisi Belgesini kamuoyuna açıkladı. Ancak, Türkiye kamuoyu Avrupa Birliği'nin 2003 yılı İzleme ve İlerleme Raporları ile Genişleme Stratejisi Belgesi'nin* Romanya ve Bulgaristan'ı konu alan kısımlarına fazla ilgi göstermedi. Raporun Türkiye açısından taşıdığı çok yönlü önem düşünüldüğünde bu anlaşılır bir tutumdur. Ne var ki, bu tutum neticesinde, konuyla yakından ilgilenmeyenler bakımından AB'nin sadece ülkemizi konu alan bir rapor yayımladığı şeklinde bir izlenimin doğmuş olması pekala mümkündür. Raporların Türkiye dışındaki 12 ülkeyi konu alan değerlendirmelerini incelemek söz konusu yanlış izlenimleri ortadan kaldıracacağı gibi, AB'nin genişleme ve yeniden-yapılanma sürecini nesnel bir biçimde değerlendirmeye de olanak sağlayacaktır.

2003 yılı İzleme ve İlerleme Raporlarının diğer ülkelere yönelik değerlendirmelerini konu alan bu çalışma, AB'nin genişleme adımlarının Türkiye'ye yönelik özel gündemli bir süreç olmayıp, Türkiye'yi de derinden etkilemekte olan bir *master planı* ifade ettiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmamız üç bölümden oluşacaktır: İlk bölümde İzleme ve İlerleme Raporlarının metodolojik özellikleri ile hazırlanma yöntemi üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde, belli başlı kriterler açısından İzleme ve İlerleme Raporları kapsamındaki ülkelerin kıyaslamalı ve bütünlüklü bir değerlendirmesi yapılacaktır. Son bölümde ise, ülke performanslarına ilişkin genel bir değerlendirmede bulunulacaktır.

* Bu açıklamada temel alınan kaynak için bkz< <http://www.europa.eu.int>>

Bu araçların tümü, daha önceki genişlemelerde görülmeyen benzersiz bir nitelik taşımakta, genişlemenin AB kontrolünde ilerlemesini daha da kolaylaştırmakta ve AB'nin tüm aday ülkelere aynı objektif standart ve kriterleri uygulamasını mümkün kılan bir işlev görmektedir. Katılım sürecinde zaman zaman aday ülkelerin katılım ortaklığı öncelik ve hedeflerinden sapmalar gösterdikleri durumlarda da AB, devreye Komisyonun İlerleme ve 2003'ten itibaren de İzleme Raporlarını sokarak ilgili aday ülke ya da ülkeleri gerekli önlemleri almaya yönlendirmiştir. Bu haliyle, Komisyonun Raporları, yeni genişleme sürecinde müzakere ve katılım sürecini doğrudan ve düzenli olarak etkileyen bir araç işlevi görmekte, ayrıca bu işleviyle ve yıldan yıla hazırlanmasıyla, ilgili ülkelerin katılım sürecinde gevşek davranarak diğerlerinin gerisinde kalmasını önlemede ve bu ülkelerdeki kamuoyunun genişlemeye ilgisini canlı tutmada da önemli rol oynamaktadır.

Komisyonun, aday ülkelerin katılım yolunda sağladıkları ilerlemeyi değerlendirdiği yıllık İlerleme Raporlarının temeli, Komisyonun aday ülkelerin başvurularına ilişkin değerlendirmelerini içeren 1997 tarihli Gündem 2000 Bildirisine dayanmaktadır. Komisyon, Gündem 2000'in genişleme stratejisine ilişkin bölümünde, hazır olan 5 MDAÜ (Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya ve Slovenya) ve Güney Kıbrıs ile müzakere açılmasını önerirken, geri kalan 5 MDAÜ'nün (Bulgaristan, Romanya, Slovakya, Litvanya ve Letonya) ise henüz müzakere açılması için hazır olmadığını ifade etmiştir. Ancak burada, müzakerelere hazır olsa da olmasa da tüm aday ülkelerin, ekonomik ve siyasi kriterleri karşılama sağlayacakları ilerlemenin yıllık raporlar temelinde Komisyonca gözden geçirileceği belirtilmiştir. Nitekim, Komisyonun görüş raporları ve önerilerinin değerlendirildiği Aralık 1997'deki Luxembourg Zirvesi'nde de Konsey, Komisyondan 1998 sonundan itibaren aday ülkelerin tümünün katılım yolunda ilerlemelerine ilişkin yıllık İlerleme Raporları hazırlamasını istemiştir.

Komisyonun 1998'den bugüne birer yıl arayla yayınladığı İlerleme Raporları genişlemenin bugün vardığı nokta itibarıyla hayati rol oynamıştır. Komisyon Raporları, esasen, Konseyin katılım sürecine ilişkin kararlarının temelini oluşturan belgeler niteliği taşımaktadır. Komisyon, eğer aday ülkelerden birinin ya da birkaçının müzakerelerin başlatılmasına hazır olduğuna kanaat getirirse, Konsey

de o zaman bu raporlara dayanarak ilgili aday ülke ya da ülkelerle müzakere açılmasına karar verebilmektedir. Teknik olarak İlerleme raporları, her bir aday ülke için ayrı ayrı hazırlanmaktadır. Ancak spesifik karakterli bu raporlara ilaveten, bir de İlerleme Raporlarının sonuçları itibariyle genel bir değerlendirmesini içeren Karma Belge yayınlanmaktadır. Karma Belge, 2000 yılı ilerleme raporları itibariyle Genişleme Stratejisi Belgesi adını almıştır.

İçerik açısından İlerleme Raporlarında Komisyon, son bir yıl içinde ekonomik ve siyasi kriterler ile müktesebata uyum ve idari kapasitelerin güçlendirilmesi alanlarında kaydedilen ilerlemeyi, ilerleme kaydedilemeyen alanları ve gelecekte yapılması gerekenleri ortaya koymaktadır. Ayrıca raporlarda ilgili aday ülkenin ulusal programının katılım ortaklığındaki öncelikleri kısa ve orta vadede karşılayıp karşılamadığı da değerlendirilmektedir. İlerleme Raporlarının sonuçları itibariyle genel bir değerlendirmesini yapan Genişleme Stratejisi Belgesi'ne bakmak gerekirse, örneğin 2003 yılına ait belgede ilk olarak, genişlemenin son bir yılına ilişkin bir değerlendirme yapılmakta ve sürecin komşu ülkeler üzerindeki etkileri ortaya konulmaktadır. Ardından belgede, Mayıs 2004'te Birliğe katılacak 10 aday ülkenin dışında kalan Romanya, Bulgaristan ve Türkiye'nin katılım kriterlerini karşılamada kaydettikleri ilerleme değerlendirilmektedir. Bu noktada, üç ülkeye ilişkin katılım öncesi stratejilerin uygulanmasında gelinen nokta, Romanya ve Bulgaristan ile yürütülen katılım müzakerelerinde kaydedilen ilerleme ve iki ülkeye ilişkin sağlanacak yardımlara yönelik mali çerçeve ortaya konulmaktadır. Belgenin sonunda yapılan genel değerlendirmeler çerçevesinde de Komisyon, Konseye tavsiyelerde bulunmaktadır.

2003 yılında ilk defa yayınlanan İzleme Raporlarında ise, 1 Mayıs 2004'te Avrupa Birliği'ne katılacak ülkelerin iktisadi açıdan ve üyelik yükümlülüklerini yerine getirme bakımından vardıkları noktaya ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır. Ülke olarak, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın Mayıs 2004'e kadar geçiş düzenlemeleri istisnaları dışındakiler bir kenara bırakılırsa, müktesebatın tümünü benimsemeleri ve müzakerelerde verdikleri taahhütleri yerine getirmeleri gerekmektedir. İzleme Raporları söz konusu ülkeleri müzakerelerde verdikleri sözleri tutup tutmadıkları konusunda denetlemektedir.

İlerleme ve İzleme Raporlarının hazırlanmasında, Komisyon çeşitli bilgi kaynaklarından yararlanmaktadır. Bu çerçevede, aday ülkelerin başvurularına ilişkin hazırlanan görüş raporlarında olduğu gibi, burada da ilgili ülkelerden sağlanan bilgilerin yanı sıra, Avrupa Parlamentosu Raporları, üye devletlerden gelen değerlendirmeler, Avrupa Konseyi ve AGİT gibi uluslararası kuruluşlardan ve mali kurumlardan gelen bilgiler ile sivil toplum örgütlerinin çalışmaları temel alınmaktadır. Ayrıca raporların hazırlanmasında Komisyon, söz konusu ülkelerin katılım kriterlerini karşılamada kaydettiği ilerlemeyi, taslak halinde değil, fiilen kabul edilmiş ve uygulamaya sokulmuş yasal düzenlemeler temelinde değerlendirmektedir.

2. 2003 YILI İZLEME RAPORLARI

“BAHARDA” BEKLENENLER...

Bu bölümde, Kopenhag kriterlerini yerine getirerek, 2004 Baharı için AB'den üyelik tarihi alan 10 ülkenin ekonomik kriterler ve üstlendikleri müktesebat açısından değerlendirilmesi yer almaktadır.

2.1. Çek Cumhuriyeti

Kopenhag'da 2002 yılı Aralık ayında yapılan Avrupa Birliği Kopenhag Zirvesi sonucunda üye olmaya hak kazanan ve 2004 yılının Mayıs ayında Avrupa Birliği'ne üye olacak Çek Cumhuriyeti hakkında ilgili Raporda şu görüşlere yer verilmiştir:

Ekonomik Kriterler

Çek Cumhuriyeti ekonomik istikrarını geniş ölçüde korumuştur. Bununla birlikte kamu maliyesinde bazı bozulmalar vardır. Genel bütçe açığının yol açtığı zararların devam etmesi nedeniyle, kamu maliyesinin konsolidasyonuna yönelik adımlar atılmış ve raporun hazırlandığı tarih itibarıyla, bütçe açığını 2006 yılında %4 seviyesine çekmek amacıyla bir dizi önlem alınmıştır.

Müktesebata Uyum

Çek Cumhuriyeti, Avrupa Birliği müktesebatına uyum ve müktesebatın uygulamaya geçirilmesine yönelik çalışmalarında mesafe almıştır. Bununla birlikte, müktesebatın şu alanlarına yönelik olarak çalışmalarını hızlandırmaları ve kuvvetlendirmeleri beklenmektedir: Malların serbest dolaşımı (yeni yaklaşımli yasalar ve uyumsuz alanlara yönelik yasal uyum ve uygulama), kişilerin serbest dolaşımı (vatandaşlık haklarına, çalışanların serbest dolaşımına, sosyal güvenlik sistemlerinin eş güdümüne yönelik yasal uyum ve uygulama), hizmetlerin serbest dolaşımı (bankacılık sektörüne, yatırım

hizmetlerine, pazar güvenliğine, kişisel bilgilerin korunmasına yönelik yasal uyum ve uygulama), sermayenin serbest dolaşımı (sermayenin dolaşımına, ödemeler ve ödeme sistemleri çalışmalarına yönelik yasal uyum ve uygulama), rekabet politikası (anti-tekel yasasına yönelik yasal uyum ve uygulama), ziraat (bütün Ortak Pazar örgütlenmelerine, veterinerlik alanında hayvan hastalıklarının denetlenmesine, kırsal kalkınmaya ve balıkçılığa yönelik yasal uyum ve uygulama), ulaşım sektörünün bütün alanlarında yasal uyum ve uygulama, vergilendirme, ekonomik ve parasal birlik, istatistik, sosyal politika ve istihdam (iş hukukuna, çalışma ortamında cinsler arasındaki eşitliğe, sağlık ve iş güvenliğine, sosyal diyaloga, istihdam politikasına ve sosyal sigortaya yönelik yasal uyum ve uygulama), enerji politikası, endüstri politikası, küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik yasal uyum ve uygulama, bilim ve araştırma, eğitim ve öğretime yönelik yasal uyum ve uygulama, telekomünikasyon ve bilişim teknolojileri (posta hizmetleri sektörüne yönelik yasal uyum ve uygulama), kültür ve görsel işitsel politika (kültür alanında yapılan çalışmalara yönelik yasal uyum ve uygulama), Bölgesel Politika ve yapısal araçların eş güdümü (bölgesel örgütlenme ve programlamaya yönelik yasal uyum ve uygulama), çevre (hava kalitesine, atık maddelerin işletilmesine, su kalitesine, doğayı korumaya, kimyasallara ve genetik yapısına müdahale edilmiş canlılara, gürültüye, nükleer emniyet ve radyasyondan korunmaya yönelik yasal uyum ve uygulama), tüketici haklarının ve sağlığının korunması (güvenlikle ilgili önlemlere ve tüketici örgütlerine yönelik yasal uyum ve uygulama), Adalet ve İçişlerinde işbirliğine yönelik yasal uyum ve uygulama çalışmaları, Gümrük Birliği (ortak ticaret politikasına yönelik yasal uyum ve uygulama), dış ilişkiler (ortak dış ve güvenlik politikasına yönelik yasal uyum ve uygulama).

2.2. Estonya

Rapor, belirli siyasi alanlarda müktesebatin uygulanması ile ilgili olarak aşağıdaki bulguları ifade etmiştir. Estonya bir çok siyasi alanda müktesebatla uyum doğrultusunda yüksek bir seviyeye erişmiştir.

Ekonomik Kriterler

Belirli alanlarda Estonya kısmen taahhütler ve taleplerle karşılaşmaktadır. Estonya katılım hazırlıklarını tamamlayabilmek için bu alanlardaki çabalarını artırmak gerekliliği içerisinde. Bu alanlar

içerisinde malların serbest dolaşımı ile ilgili sektörel yasalar, sermayenin serbest dolaşımı ile ilgili hukuki yaptırımlar, balıkçılık ve tarım politikaları ile ilgili bazı eksiklikler yer almaktadır.

Müktesebata Uyum

Rapora göre, katılım tarihi itibarıyla Estonya'nın tam üyeliğe hazır olabilmesi için müktesebatta yer alan iki bölümle ilgili endişelere derhal ve kesin bir biçimde çözüm bulunmalıdır. Bu endişeler, kişilerin serbest dolaşımı, sosyal politikalar -ki bunun içine kadın erkek eşitsizlikleri de girmektedir ve istihdam -iş hukuku ile ilgili sorunlar- konularına ilişkindir.

2.3. Kıbrıs*

Katılım müzakerelerini 13 Aralık 2002 tarihinde tamamlayan ve Katılım Antlaşmasını 16 Nisan 2003 tarihinde imzalayan Kıbrıs, AB'ye 1 Mayıs 2004 tarihinde tam üye olacaktır. AB Komisyonu, 1 Mayıs 2004'ten itibaren birleşik bir Kıbrıs için çözüm bulunabileceğine dair ümitlidir. Buna karşılık, Kıbrıs problemi çözülme de Katılım Anlaşmasının 10 nolu protokolü, Kıbrıs hükümetinin yönetimi altında olmayan bölgelerde anlaşmanın askıya alınmasını öngörmektedir. Tam üyelik tarihi yaklaştığı için, Kıbrıs'ın katılım anlaşmasındaki eksik unsurları tüm sektörlerde acilen düzeltmesi gerekmektedir. Adli ve idari kapasite açısından yeterli koşullar bir araya getirilmiş, kamu yönetimi ve Kıbrıs adli sistemi uygulamaya başlanmıştır fakat ek iyileştirmeler gerekmektedir. Kamu yönetimi açısından, sosyal hizmetler, eğitim ve eğitim personeli kuvvetlendirilmeli ve eğitim eksiklikleri giderilmelidir. Adli açıdan, uygulama sürelerinin kısaltılması ve müktesebatın uygulanması gerekmektedir.

Ekonomik Kriterler

Kıbrıs ekonomisinin iyileştirilmesi amaçlı yapısal reformlar sürmekte fakat uzun vadedeki sorunlar devam etmektedir. 2002 raporundaki alanlarda iyileşmeler gözükmemekte fakat sorunlar

* AB belgelerinde GKRY, adanın tümünü temsil ettiği savıyla Kıbrıs şeklinde adlandırılmaktadır. Burada da AB belgesini çarpıtmamak amacıyla bu adlandırma kullanılmıştır.

sürmektedir. Mali danışma konusunda ilerleme kaydedilmiştir; fakat yeterli düzeyde bir gelişme gözlenmemektedir.

Müktesebata Uyum

Kıbrıs pek çok alanda müktesebat uyumunu sağlayacak düzeye gelmiştir. Tam üyelik için, müktesebatta içeriksel ve prosedüre yönelik önlemler şu alanlarda alınmalıdır: Malların serbest dolaşımı alanında kamu ihale yasaları, kamu alanında uyumlaştırılmamış sektörler; mesleklerin karşılıklı tanınması, vatandaşlık hakları; kişilerin serbest dolaşımında işçilerin serbest dolaşımı ve sosyal güvenlik sistemlerinin koordinasyonu; bankacılık sektörü, sigorta sektörü, şahsi bilgilerin korunması, mülkiyet edinme hakkı, hizmetlerin serbest dolaşımı konusunda mali olmayan hizmetlerin serbest dolaşımı; sermayenin serbest dolaşımı, şirketler hukuku, muhasebe ve rekabet hukuku.

Tarımla ilgili bölümde, Kıbrıs'ın tam üyelik anında, içeriksel alanlarda yönetim ve kontrol sisteminin entegrasyonunda, ortak pazar oluşumlarında, tarımsal gelişim, hayvan hastalıklarıyla mücadele gibi veterinerlikle ilgili sorunlarda, canlı hayvan, hayvansal ürünlerin ticareti alanlarında, zooteknikte, balıkçılıkta, yapısal önlemlerde, pazar politikasında, devlet yardımları ve uluslararası anlaşmalarda müktesebat uyumunu sağlaması gerekliliği belirtilmiştir.

Kıbrıs şu alanlarda müktesebatı uygulamaya geçmelidir: ulaşım politikasıyla ilgili bölümde trans-Avrupa ulaşım ağları; vergilendirme, ekonomik ve parasal birlik, istatistik, iş hukuku, kadın- erkek eşitliği, sağlık ve iş güvenliği, sosyal diyalog, istihdam politikası, sosyal içselleştirme; işçilerinde ve istihdamda sosyal koruma; yenilenebilir enerji ve enerji yeterliliği; enerji sektöründe nükleer enerji ve nükleer güvenlik; endüstriyel politika, küçük ve orta ölçekli işletmeler, bilimsel araştırma ve geliştirme, eğitim ve öğretim, kültür ve görsel-işitsel politika, yasal çerçeve, bölgesel politikada ve yapısal fonların koordinasyonunda programlama ile mali yönetim ve kontrol, içeriksel yasalar; çevreyle ilgili bölümde, hava kalitesi, atık yönetimi, endüstriyel kirlenme ve risk yönetimi, su kalitesi, kimyasallar, gürültü, nükleer güvenlik, radyasyondan korunma; tüketici ve sağlığın korunmasında güvenliğe yönelik önlemler, tüketici kuruluşları, adalet ve işçileriyle ilgili pek çok alan, gümrük birliği, ortak ticaret

politikası, dışişleri açısından insani yardımlar ve müktesebat politikasının gelişimi, dış politika ve ortak güvenlik, dış denetim, yapısal giderler üzerine denetim, AB'nin mali çıkarlarının korunması, mali denetim ile bütçesel ve mali önlemler.

Kıbrıs'ın taahhütlerini ve gereksinimlerini kısmen yerine getirmesine rağmen daha fazla çaba göstermesi gereken alanlar bulunmaktadır: Özellikle sektör yasalarında, malların serbest dolaşımında, yatırım servislerinde, taşınabilir pazarlarda, hizmetlerin serbest dolaşımı alanında, iletişimde; şirket hakları konusunda, entelektüel ve endüstriyel mülkiyet haklarının korunmasında çalışmalar yapılmalıdır. Tarım alanında bu, çiftlik muhasebeciliği bilgi ağını, veteriner kontrol sistemini, deli dana hastalığını, hayvansal ürünleri, zirai-gıda tesislerinde halk sağlığını, ortak önlemleri, hayvanların beslenmesini, bitki sağlığı yasalarının bazı yönlerini, balıkçılık politikasını, kaynakların işletimi ve yönetimini, teftiş ve denetimi kapsamaktadır. Aynı zamanda bu, ulaşım ile ilgili bölümde, kara ve hava ulaşımı alanında, halk sağlığını, Avrupa Sosyal Fonu'nu ve istihdam ve sosyal işlerde ayrımcılıkla mücadeleyi, arz güvenliği ve rekabeti, enerji alanında enerji iç pazarını, telekomünikasyon ve bilişim teknolojilerini, posta servislerini; kültür ve görsel-işitsel alanda görsel-işitsel politikaları, bölgesel politika ve bölgesel araçların koordinasyonu konusunda yapısal araçları, çevre politikasında doğanın korunması ve genetik yapısı değiştirilmiş organizmaları; tüketici sağlığının korunması alanında, Pazar denetimi ve güvenliğe bağlı olmayan tedbirleri; adalet ve içişleri alanında vize ve göç politikasını; dış ilişkilerde üçüncü ülkelerle ikili anlaşmaların incelenmesini ve mali denetim alanında kamu maliyesinin denetimini kapsamaktadır.

Ayrıca, Kıbrıs'ın tam üyelik anında hazır olabilmesi için, müktesebatla ilgili özellikle iki bölümdeki üç sorunla ilgili derhal kesin ve kararlı önlemler alması gereklidir. Bu sorunlar, tarım alanında ödeme yapan bir kurumun oluşturulması ve dış ticaret mekanizmalarının uygulanmasına yönelik tedbirlerin alınmasıdır. Ulaşım alanında ayrıca deniz güvenliğinin sağlanması söz konusudur.

Raporda sadece, Kıbrıs yönetiminin kontrolündeki Güney Kıbrıs'la ilgili verilere yer verilmiştir. Sözü edilen yönetimin dışındaki bölgede yani KKTC'de kişi başına düşen milli gelir yaklaşık

44.000 Euro iken Güneyde bu rakam 15.010 Euro'dur. Kuzeyin ekonomik durumu, mali ve ticari alanda tamamen Türkiye'ye bağlıdır. 2002'de Kuzeyde az bir büyüme saptanmıştır. Enflasyon doğrudan Türkiye'yle ilgili olarak düşmekle birlikte, Birlik seviyesinin çok üstündedir. Kuzeyde gayri safi milli hasıladaki mali açık %17 civarlarındadır. Bu açığın kapatılması tamamen Türkiye tarafından karşılanmış ve mevcut bütçe açığı %1'in altına inmiştir. Görünen istihdam rakamlarının aksine, çok fazla gizli işsizlik mevcuttur ve çalışanların çoğu da kamu sektöründedir. Kamu denetimi çok etkilidir ve fiyat kontrolü de korumacıdır. Son iki yılda reform programları etkin bir biçimde uygulanmaya başlanmıştır fakat daha yapılması gereken çok iş vardır. Yapısal dönüşümün inşası ve uygulamasında teknik ve mali yardıma büyük gereksinim vardır. Kısaca Kıbrıs Hükümetinin etkili olmadığı bölgelerde rakamların doğrulanması mümkün olmamaktadır.

2.4. Letonya

Ekonomik Kriterler

Letonya için hazırlanan raporda, ekonomik reformların sürdürüldüğü belirtilmiş, geçen yılki raporda önerilen uygulamalarda bazı ilerlemelerin olduğu kaydedilmiş; ancak bu uygulamalarla ilgili bazı kuşkuvarın da halen giderilemediği ifade edilmiştir. Etkin iş piyasası politikaları ile ilgili olumlu gelişmelerin sağlanmasına rağmen kimi yapısal katılıkların da halen mevcut olduğu Raporda belirtilen hususlar arasındadır.

Raporda, iş dünyasına ilişkin hukuki ve idari ilerlemelerin kaydedildiği bilgisine de yer verilmiştir. Letonya'nın kamu idari ve adli kurumları tarafından müktesebatın uygulanmasına yönelik yeterli koşulları oluşturmakla birlikte, daha ileri uygulamalar için belli bazı boşlukların bulunduğu da belirtilmiştir. Raporda rüşvete karşı mücadelenin devam etmesi gerektiği belirtilmiş ve bu konuyla ilgili birimin yasal temelini tamamlanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Müktesebata Uyum

Letonya'nın katılım hazırlıklarını tamamlayabilmesi için çabalarını artırması gerektiği üzerinde duran rapor, ayrıca hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı ve rekabet politikalarında uyum

çalışmalarının da hızlandırılması yorumunda bulunmuştur. İlerleme beklenen alanlar içinde, vergilendirme, istatistik, çevre ve adalet ve içişleri gibi başlıklara da yer verilmiştir.

2.5. Litvanya

Ekonomik Alanlar

Raportörler Litvanya'nın reformlarından ikna olmuş durumda iseler de hâla ilerleme yapılması gereken birkaç alanın bulunduğu görüşündedirler. Bu alanlar içerisinde emekli maaşları ve mali yapısal reformlar sayılabilir. Kamu yönetimi ve yargı konularında önemli ilerlemelerden söz eden Rapor, bu yöndeki reform paketlerinin geciktirilmeden tamamlanması gerektiğini görüşündedir.

Müktesebata Uyum

Rapora göre, müktesebata uyum konusunda Litvanya yüksek bir seviyeye ulaşmış gözükmektedir. Bununla birlikte, belli alanlardaki çalışmalarını arttırması ve katılım için hazırlıklarını tamamlaması yönündeki beklentiye Raporda yer verilmiştir. Kişilerin serbest dolaşımı ve balıkçılık politikaları gibi alanlardaki ciddi sorunlara değinilen raporda, bu konudaki sorunların çözümü için Litvanya'nın bir an önce ve kesin bir iradeyle gerekli adımları atmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

2.6. Macaristan

Macaristan hakkında Komisyonun İzleme Raporuna baktığımızda genelde olumlu bir yaklaşım görüyoruz. Raporun ilk bölümünde Macaristan ekonomisinin geniş bir değerlendirilmesine yer verilmiştir. Özellikle ekonomik kriterlerin 2002 ilerleme raporuna oranla daha iyi bir durumda olduğu ifade edilmiştir.

Raporun ikinci bölümü ise Macaristan'ın Topluluk müktesebatına ne derece uyumlu hale geldiği değerlendirilmesine ayrılmıştır.

Raporda dikkati çeken önemli bir nokta diğer ülkelerde olduğu gibi rüşvetle mücadele konusundaki eksikliklerdir. Macaristan'ın, sağlık alanı dışarıda bırakıldığında, eski Doğu Bloku ülkeleri içerisinde en az rüşvet vakalarına rastlanan ülke olduğu da

vurgulanmaktadır. Sağlık alanındaki rüşvet olgusunun ise Macar toplumunda doktora hediye verme geleneğinin varlığı ile meşruiyet kazandığı belirtilmektedir. Rüşvet olaylarına rastlanan diğer alanlar arasında gümrük ve muhafaza müdürlükleri ile bakanlık çalışanlarının yer aldığı vurgulanmaktadır. Macaristan'da 2002 yılı içerisinde 739 rüşvet vakası ortaya çıkarılmıştır. Rüşvetle mücadele konusunda atılacak en önemli adımın kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliğinin giderilmesi yönünde olacağı, aynı amaçla, hukuka aykırı şekilde siyasi partilere yapılan devlet yardımlarının da düzenlenmesi gerektiği söylenmektedir.

Kamu alımları konusu, raporda yer alan diğer bir eleştiri noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Henüz bu alanda Topluluk mevzuatına uyum sağlanamamış olduğu belirtilmekte, bu alandaki boşlukları doldurmak maksadıyla 2001 yılında yürürlüğe giren yeni düzenlemenin bu konuda yetersiz kaldığı vurgulanmaktadır. Yasal mevzuat eksikliğinin bulunduğu alanlar içerisinde, kültür varlıklarının korunması, silah kontrolleri ve hizmetlerin serbest dolaşımında diplomaların tanınması gibi alanlar da yer almaktadır.

Diğer ülke raporlarında da sık sık karşımıza çıkan gıda maddelerinin sağlık standartlarının uyumlaştırılması hususu Macaristan için de sorun teşkil etmektedir. Üyeliğin gerçekleşeceği Mayıs ayına kadar bu standartların sağlanmaması halinde bu ülkeden yapılacak ihracatların, malların serbest dolaşımına katılamaması gibi bir yaptırımdan da söz edilmektedir.

Diğer ülkelerle benzerlik taşıyor şekilde Raporda en çok eleştirilen alanlardan biri de tarım sektörüdür. Özellikle şarap ve şeker piyasalarının düzenlenmesine ilişkin olarak topluluk mevzuatının etkili bir şekilde uygulanmasına olanak sağlayacak düzenlemelerin yetersiz kaldığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, hayvansal ürünler ve buna ilişkin yan ürünlerin iç pazara uygunluğunun kontrol mekanizmasının güçlendirilmemesi, bölgesel farklılıkların giderilmemesi ve kamu sağlığına ilişkin önlemlerin yetersizliği gibi noktaların da altı çizilmektedir.

2.7. Malta

1 Mayıs 2004'te Avrupa Birliği'ne katılacak ülkelerin bu tarihe kadar geçiş düzenlemeleri istisnaları dışındakiler bir kenara bırakılırsa, müktesebatın tümünü benimsemeleri ve müzakerelerde verdikleri taahhütleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Komisyon, 5 Kasım 2003 tarihinde, müzakerelerde verdikleri sözleri tutup tutmadıklarını ve müktesebatı benimseme konusunda vardıkları noktayı tespit etmek üzere müzakerelerini tamamlamış olan ve 1 Mayıs 2004'te Birlik üyesi olmaya hak kazanan ülkeler hakkında Kapsamlı İzleme Raporlarını açıklamıştır. "Malta'nın Üyelik Hazırlıklarına İlişkin Kapsamlı İzleme Raporu" olarak adlandırılan Malta Raporu'nda, Komisyon Malta'nın önemli mesafeler aldığı, ancak bu yolda atması gereken pek çok adımın da bulunduğunu belirtmektedir. Tüm İzleme Raporlarında olduğu gibi Malta'nın katettiği yol da ekonomik kriterler ve müktesebata uyum ölçütü ışığında değerlendirilmektedir.

Ekonomik Kriterler

Malta hakkındaki İzleme Raporu'nun ilk bölümünde Malta'nın 2002 İlerleme Raporları'nda önerilen bütçe açığı ve kamu harcamalarının reformu konusundaki makroekonomik tedbirleri alıp almadığı tartışılmaktadır. Komisyon, 2003 yılının ilk altı ayında kamu gelirlerinde 4,3% oranında düşüş yaşandığını, kamu harcamalarının ise tarım sübvansiyonları, sosyal güvenlik sistemi kapsamındaki ödemeler ve sağlık giderleri gibi nedenlerle 8,2% oranında arttığını vurgulamaktadır. Söz konusu göstergeler bir yandan Malta'nın ciddi bir bütçe açığı sorunu ile karşı karşıya olduğunu, diğer yandan da 2002 yılı İlerleme Raporları'ndaki tavsiyeleri yerine getiremediğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çerçevede Malta'ya sorunlarını çözebilmesi için sosyal güvenlik sistemi reformu, kamu harcamalarının denetimi ve mali dengenin sağlanması bakımından önem taşıyan çeşitli sektörlerdeki özelleştirme süreçlerinin tamamlanmasını -Malta Havayolları gibi- içerecek şekilde kamu işletmelerinin yeniden yapılandırılması suretiyle mali konsolidasyon formülünü uygulaması önerilmektedir. Sonuç olarak, Malta'nın işleyen bir piyasa ekonomisi niteliğine sahip, piyasa baskıları ve rekabetçi güçlerle baş edebilme kabiliyeti bulunan bir ekonomiye sahip olduğu, ancak kamu maliyesinin reformunu gerektiren

sorunlarının varolduğu vurgulanmakta; bu sorunların ise Malta'nın üyeliğini tehdit edecek bir nitelik taşımadığı belirtilmektedir.

Müktesebata Uyum

İzleme Raporu'nun daha kapsamlı olan ikinci bölümünde Malta'nın her bir müktesebat başlığına ilişkin olarak verdiği taahhütleri ne ölçüde yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Komisyon, Topluluk müktesebatına uyum bakımından Malta'nın ileri bir aşamada olduğunu kabul etmekte, ancak bir takım eksikliklerin bulunduğuna da işaret etmektedir. Söz konusu eksiklikler özellikle serbest dolaşım ilkeleri ve ortak tarım, çevre, taşımacılık politikaları bakımından dile getirilmektedir.

Tek pazar mevzuatı çerçevesinde malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı konularında vurgulanan sorunları incelemek gerekirse; malların serbest dolaşımı alanında kamu ihaleleri bakımından mevzuatın benimsenmesine dair eksikliklere ve idari kapasitenin güçlendirilmesi gereksinimine dikkat çeken Komisyon, silah kontrolü ve kültürel mallar hakkındaki müktesebatın benimsenmesi bakımından da Malta'yı yetersiz görmektedir. Kişilerin serbest dolaşımı alanında mesleklerin karşılıklı tanınması bakımından Topluluk gereksinimlerinin yeterli ölçüde yerine getirilmediği değerlendirmesini yapan Komisyon, özellikle avukatlık, eczacılık, mimarlık ve sağlık hizmetlileri açısından sorun bulunduğunu tespit etmektedir. Hizmetlerin serbest dolaşımı alanında mali nitelik taşımayan hizmetlerin dolaşımına ilişkin yasal ve idari tüm sınırlamaların kaldırılması hususunda Malta'nın gayret göstermesi gerekliliğinin altı çizilirken, sermayenin serbest dolaşımı konusunda ise sermaye hareketleri ve ödemeler konusundaki liberalizasyon programına ilişkin önlemlerin alınmasındaki eksiklikler dile getirilmektedir.

Malta'nın Ortak Tarım Politikası müktesebatına uyum konusundaki gelişim ivmesi değerlendirildiğinde, ülkenin şarap, meyve-sebze, zeytinyağı, sığır eti pazarlarında ortak düzenlemeler, kırsal kalkınma, organik tarım, hayvanların beslenmesi gibi konularda Topluluk mevzuatıyla kısmen uyumlu olduğu; bu alanlarda daha çok adım atması gerektiği belirtilmektedir. Komisyon, tarım ve balıkçılık alanında "Entegre Yönetim ve Kontrol Sistemini" uygulamak üzere

“Ödemeler Ajansı” kurulmasına dair hazırlıkları son derece yetersiz bulmakta ve bu konuda acilen bir tedbir alınmazsa uyumun üyelik tarihine yetişmesinin mümkün olamayacağını altını çizmektedir.

Malta'nın üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine ilişkin olarak eleştirilen alanlardan birisi de “ortak taşımacılık politikasıdır”. Deniz taşımacılığına ilişkin olarak bayrak devlet yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için tahsis edilen kaynaklara ilişkin Komisyonun ciddi kaygıları bulunmaktadır; bu alanda da acil tedbirlere gerek duyulduğu belirtilmektedir.

Çevre politikası da Malta'nın müktesebata uyum konusunda yetersiz kaldığı alanlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Doğanın korunmasına ilişkin olarak Malta'nın koruma alanlarına ve özel olarak da kuş koruma alanlarına ilişkin bir liste hazırlaması gerektiğine değinen Komisyon, atık yönetimine ilişkin mevzuata uyum konusunda Malta'yı uyarmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde Malta'nın yukarıda belirtilen aksaklıklar dışında müktesebata uyum konusunda sıkıntı çektiği söylenemez; ancak Malta hükümeti Komisyonun eksikliklere yönelik değerlendirmelerini de dikkate almalıdır; aksi bir tutum Malta'nın üyelik sürecini değil ama Topluluk fonlarından yararlanma potansiyelini tehlikeye sokabilir. Müktesebata uyum konusu dışında Topluluk müktesebatını uygulayacak adli ve idari yapıların kapasitesi bakımından da Malta sorun yaşamayan ülkeler arasındadır. İdari alanda kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması, yolsuzlukla mücadelede kapsamlı bir politika izlenmesi ve yargı alanında mahkemeler önünde biriken davaların bir an önce görülmesi konusunda tavsiyede bulunulan Malta, genel olarak adli ve idari kapasite açısından güçlü olarak nitelendirilen ülkeler arasındadır. Buna karşılık, müktesebatın adli ve idari makamlar eliyle etkili biçimde uygulanmasına yönelik Komisyon tavsiyelerinin dikkate alınmasının Malta açısından yarar sağlayacağı açıktır.

2.8. Polonya

13 Aralık 2002 tarihinde üyelik müzakerelerini başarıyla tamamlayan Polonya, 16 Nisan 2003 tarihinde de Avrupa Birliği ile Katılım Antlaşması imzalamıştır. 7-8 Haziran 2003 tarihinde yapılan

halkoylaması sonucunda da Avrupa Birliği üyeliğine evet diyenlerin oranı % 77.45'dir.

Avrupa Birliği Komisyonunun 2004 Mayıs ayında Avrupa Birliğine üye olacak 10 ÷lke hakkında hazırladığı İzleme Raporları içerisinde en dikkat çekici rapor Polonya hakkında hazırlanandır. İki bölümden oluşan raporun ilk bölümü Polonya ekonomisinin geniş bir değerlendirmesini içermektedir. Bu bölümde 2002 İlerleme Raporunda yer alan ve ekonomik alanlarda alınması gereken önlemlere ilişkin gelişmelere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, son bir yıl içerisinde müktesebatın üstlenilmesine ilişkin alanlarda gerçekleştirilen gelişmeler 29 alt başlık altında ele alınmıştır. 2003 Eylül ayı sonu itibariyle çok çeşitli kaynaklardan ulaşılan veriler ışığında hazırlanan bu rapor sonunda Polonya dokuz alanda acil ve etkili önlemlerin alınması konusunda uyarılmıştır.

Ekonomik Kriterler

İşleyen bir serbest pazar ekonomisine sahip olan Polonya, düşük döviz kuru politikasının getirdiği avantajdan yararlanarak Avrupa Birliği içindeki pazar güçleriyle rekabet etme kapasitesini arttırmıştır. 2001 yılındaki konjonktürel gerilemeye rağmen 2002 yılındaki ekonomik büyüme çok sınırlı kalmıştır. Büyümenin motoru sayılan özel sektör yatırımlarındaki azalma, ihracat rakamlarındaki gerileme ve özellikle doğrudan ve portföy yabancı yatırımlarındaki olumsuz değişim Polonya ekonomisinin artık yabancı yatırımcılar için cazibesini yitirmeye başladığıının göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Enflasyon oranlarındaki düşüşün görünür bir şekilde devam etme eğilimi içerisinde olması faiz oranlarının düşürülmesi imkanını sağlamakla beraber reel faiz oranları hâlâ oldukça yüksektir. Esnek para politikası, artan kamu açığıının yanında yüksek istihdam açığı Polonya hükümetini en çok sıkıntıya sokan ekonomi alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öte yandan son iki yılla karşılaştırıldığında özelleştirme çalışmalarının beklenen tempoda sürdürülmemesi hayal kırıklığı yaratmıştır. 2002 Haziran ayında açıklanan anti-kriz paketi önlemlerine rağmen kamu kontrolündeki sektörlerde yapılması planlanan yapısal reformlar gerçekleştirilememiştir.

Merkez Bankasının mali özerkliğinin teminat altına alınması için gerekli hukuki düzenlemelerin tamamlanması gerekmektedir.

Müktesebata Uyum

Özellikle tarım sübvansiyonlarının yeniden yapılandırılması ve yapılacak bu yardımların dağıtılmasına ilişkin ajansların bugüne kadar oluşturulmamış olması bu konudaki eleştirilerin odak noktasını oluşturmaktadır. Tarım yardımlarının sağlıklı bir kontrol sistemine kavuşturulmaması, üyelik sonrasında Polonya'nın bu yardımlardan yararlanamama tehlikesini doğurmaktadır.

Raporda dile getirilen eleştirilerin en dikkat çeken bölümünü ise rüşvetle mücadeledeki başarısızlık oluşturmaktadır. Özellikle kamu kesiminin her alanına yayılan rüşvet vakaları demokratik ve siyasi kriterlerin hayata geçirilmesi önündeki en büyük engeli teşkil etmektedir. Rüşvetle mücadele etmede yetersiz kalınmasının nedenleri arasında adli ve idari kapasitenin eksikliği ve bu konudaki hukuki alt yapının istenen seviyede olmaması gibi hususlar yer almaktadır.

Ekonomisi büyük oranda tarıma dayalı olan Polonya, gıda ürünlerine ilişkin Avrupa Birliğinin sağlık standartlarını sağlama konusunda da ağır bir şekilde eleştirilmektedir. Öyle ki, deli dana hastalığıyla mücadele için yoğun çaba harcayan Avrupa Birliği'nin sağlık ve hijyen koşullarına uygun olmayan mandıralar ve kesimhanelere ilişkin gerekli önlemlerin üyelik tarihine kadar alınmaması halinde bu ülkeden yapılacak süt ürünleri ve hayvansal gıdaların ihracatını engelleyeceği açık bir şekilde belirtilmiştir.

İş ve Basın Kanunlarının çıkarılmamış olması, balıkçılığa ilişkin gerekli hukuki düzenlemelerin yapılmamış olması, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konularındaki eksiklikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıdaki belirtilen alanlar Polonya'nın İzleme Raporunda yer alan en önemli eleştiri noktalarını oluşturmaktadır.

2.9. Slovakya

Kopenhag'da 2002 yılı Aralık ayında yapılan Avrupa Birliği Kopenhag Zirvesi sonucunda üye olmaya hak kazanan ve 2004 yılının

Mayıs ayında Avrupa Birliği'ne üye olacak olan Slovakya için ilgili Raporda şu görüşlere yer verilmiştir:

Ekonomik Kriterler

Hız kazanarak sürdürülen mali reform çalışmaları neticesinde olumlu sonuçlar alındığı ve bu çerçevede Slovakya'nın bütçe açığının azaldığı belirtilmektedir.

Müktesebata Uyum

Rapora göre, Slovakya, Avrupa Birliği müktesebatına uyuma ve müktesebatın uygulamaya geçirilmesine yönelik çalışmalarda mesafe kaydetmiştir. Bununla birlikte, çalışmalarını hızlandırmaları ve kuvvetlendirmeleri beklenen alanlar da mevcuttur. Bu alanlar şunlardır: Malların (yeni yasaların çıkarılması, kamu ihale yasasının uyumu ve uygulanması), kişilerin (vatandaşlık hakları, çalışanların serbest dolaşımı, sosyal güvenlik sistemlerinin eşgüdümlü faaliyet göstermesine yönelik yasal uyum ve uygulama), hizmetlerin ve sermayenin (bankacılık sektörü, yatırım hizmetleri ve pazar güvenliğine yönelik yasal uyum ve uygulama) serbest dolaşımı; şirketler hukuku (para aklanması, anti-tekelci rekabet politikasına yönelik yasal uyum ve uygulama); ulaştırma (Avrupa geneli ulaşım ağları, deniz yolları, su yolları, hava ve deniz taşımacılığına yönelik yasal uyum ve uygulama); vergilendirme; ekonomik ve parasal birlik (doğrudan vergilendirme ve idari işbirliğine yönelik yasal uyum ve uygulama); sosyal politika ve istihdam (iş hukuku, cinsiyetler arasındaki eşitlik, sağlık ve iş güvenliği, sosyal diyalog, istihdam politikası, sosyal sigortaya yönelik yasal uyum ve uygulama).

Aynı şekilde, yasal uyum ve uygulama gerektiren diğer alanlar konusundaki liste de şöyledir: Enerji ve endüstri politikaları; küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik yasal uyum ve uygulama; bilim ve araştırmaya, eğitim ve öğretime, kültür ve işitsel-görsel politika çalışmalarına yönelik yasal uyum ve uygulama; bölgesel politika ve yapısal araçların programlanmasına yönelik yasal uyum ve uygulama; çevre (hava kalitesine, atık maddelerin işletilmesine, su kalitesine, doğayı korumaya, kimyasallara ve genetik yapısına müdahale edilmiş canlılara, gürültüye, nükleer emniyet ve radyasyondan korunmaya yönelik yasal uyum ve uygulama); tüketici hakları ve sağlığının

korunması (güvenlikle ilgili önlemlere ve tüketici örgütlerine yönelik yasal uyum ve uygulama); adalet ve içişlerine yönelik yasal uyum ve uygulama çalışmaları; Gümrük Birliği (ortak ticaret politikasına yönelik yasal uyum ve uygulama); dış ilişkiler (ortak dış ilişkiler ve güvenlik politikasına yönelik yasal uyum ve uygulama); mali denge ve bütçe ödemeleri (kamu içi denetime ve dış denetim çalışmalarına yönelik yasal uyum ve uygulama); ziraat (ticaret mekanizmalarına, şeker, şarap ve et için ortak pazar örgütlenmesine gidilmesine, deli dana hastalığı, hayvan ürünleri ve diğer ortak önlemler için veterinerlik denetim sistemi yanında, bitki sağlığı alanında pestisid kullanımı limitlerinin denetlenmesi çalışmalarına yönelik yasal uyum ve uygulama).

2.10. Slovenya

Rapora göre, idari ve adli kapasiteyle ilgili olarak, müktesebata uygunluk bakımından gerekli düzenlemeler yapılmış; idari organlar ve yargı organları tarafından uygulamaya konulmuştur. Bununla birlikte bu konuda farklı reformlara da ihtiyaç duyulacağı belirtilmiştir. Kamu idaresinin bağımsızlığı ve uzmanlaşmasıyla ilgili yeni yasaların yürürlüğe konması ve memurların ekonomik ve siyasi faaliyetlere katılımıyla ilgili kısıtlamaların kaldırılmasına yönelik çalışmalara hız verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Slovenya'nın, dolandırıcılık ve düzensizlikle ilgili konuların çözümü için çabalarını devam ettirmesi gerektiği, ayrıca müktesebatın Slovenya diline çevrilip çoğaltılması çalışmalarına da hız verilmesi zorunluluğu da Raporda yer almaktadır. Bununla birlikte Slovenya'nın müktesebata uyumla ilgili olarak birçok konuda iyi bir noktaya geldiği tespiti yapılmaktadır.

Ekonomik Kriterler

Raporda, Slovenya'nın son dönemde nispeten daha güçlü bir ekonomik performans sergilediği belirtilmektedir. Her ne kadar bu gelişmeler beklendiğinden yavaş olsa da, yeniden yapılanma sürecinin ilgili reformlarla devam ettiği söylenmektedir.

Slovenya'nın tam üyelik müzakereleri doğrultusunda, finansal ve bütçesel hazırlıklar alanında taahhütlerini yerine getirdiği belirtilmekte ve müktesebat uyum çalışmalarıyla ilgili olarak nihai adımları atması beklenmektedir. Bu bağlamda, özellikle dolandırıcılık ve

düzensizlikle ilgili konuların Komisyona bildirilmesi ve şeker vergileri ile ilgili prosedürün tamamlanması istenmektedir.

Müktesebata Uyum

Slovenya'nın malların ve kişilerin serbest dolaşımı kapsamında; işgücünün serbest dolaşımı ve sosyal güvenlik sisteminin koordinasyonu, bankacılık, sigortacılık, yatırım ve sermayenin serbest dolaşımıyla ilgili olarak; kara para aklama, şirketler hukuku kapsamı ve muhasebe, rekabet hukuku ve devlet yardımları konularında müktesebata uyumla ilgili olarak uygulamalarını devam etmesi beklenmektedir. Ayrıca, ülkenin tarım alanında da, ortak pazar organizasyonu, kırsal kalkınma ve hayvan sağlığı, refahı, beslenmesi, zooteknik konularıyla ilgili olarak müktesebata uyumla ilgili çalışmalarına devam etmesi istenmektedir. Bunlara ek olarak, ulaşım ve taşımacılık sektöründe de müktesebat uyum çalışmalarına devam edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca vergilendirme (katma değer vergileri ve tüketim vergileri), ekonomik ve parasal birlik, istatistik, sosyal politika ve istihdam, enerji, endüstri politikası, küçük ve orta ölçekli işletmeler, telekomunikasyon ve bilgi teknolojileri, kültür, bölgesel politikalar, çevre, sağlık, adalet ve içişleri konularında da müktesebat uyum çalışmalarına devam ediyor olması beklenmektedir. Sonuç olarak, Slovenya, belirli alanlarda taahhütlerini yerine getirmekle birlikte müktesebata uyum çalışmalarını tamamlamak noktasındaki gayretlerini artırması gerektiği vurgulanmaktadır.

3. 2003 YILI İLERLEME RAPORLARI

“BAHARI” BEKLEYENLER...

Bu bölümde, Türkiye ile benzer statüde olup henüz Kopenhag kriterlerinin iktisadi ve müktesebatın üstlenilmesine ilişkin kısımlarını yerine getirmek durumunda bulunan ve AB’den üyelik tarihi bekleyen Romanya ve Bulgaristan’a ait değerlendirmeler yer almaktadır.

3. 1. Romanya

Siyasi Kriterler

Komisyonun Romanya’ya ilişkin 2003 yılı İlerleme Raporu, siyasi kriterler bağlamında Romanya’nın demokrasi ve hukukun üstünlüğünü güvenceye alan kurumların istikrarını sağladığını belirtmekle birlikte, bazı konularda eksiklikler ve atılması gereken adımlar bulunduğunu kaydetmektedir. Siyasi kriterler noktasında eksiklik bulunan ya da eleştirilen hususlar, birkaç başlık altında toplanabilir.

Öncelikle, demokratik meşruiyet bağlamında, hükümetin hızla AB müktesebatına uyum sağlanması hedefi doğrultusunda, fizibilite çalışmaları ve bütçe hesaplamaları gibi gerekli altyapısal hazırlıkları yapmadan ve Parlamento’yu devre dışı bırakıp kendisini yasa koyucu yerine koyarak çıkardığı yasal düzenlemelerin, parlamenter sistemin ve demokratik düzenin sağlıklı işleyişi açısından yarattığı sorunlara dikkat çekilmekte ve bu konuda Romanya, demokratik meşruiyet ve şeffaflık gibi AB’nin dayandığı temel ilkeler bağlamında uyarılmaktadır. Aynı konuyla bağlantılı olarak, yasama ve yürütme sürecinde uyum yükünü üstlenecek personele ilişkin rejimin, özellikle personel sayısının yetersizliği, ücretlerin düşüklüğü ve kariyer olanaklarının geliştirilmesi gerektiği noktasında eleştirilere uğradığı da göze çarpmaktadır.

Raporda, demokrasinin güçlendirilmesi bağlamında merkezden yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk aktarımı şeklinde gerçekleşen ademi-merkezileşme sürecinde; süreci şeffaf ve tutarlı bir biçimde yürütmek için herhangi bir stratejinin belirlenmemiş olması, kaynakların dağıtılmasında şeffaflık ve eşitlik ilkesine uyulmaması, yetki transferine karşılık aynı ölçüde kaynak transferinin yapılamaması ve yerel otoritelerin kendilerine aktarılan yetki ve sorumlulukları uygulamaya geçirmek için gereken idari kapasiteye sahip olmamaları gibi sorunların varlığına dikkat çekilmektedir.

Rapor, yargı sistemine ilişkin olarak, özellikle yargının bağımsızlığının bir kaygı nedeni olduğunu kaydederek, bu konuda; Adalet Bakanı'nın yargıçları doğrudan atama yetkisini sürdürmesi, mahkemelerin iş yükünün çok fazla olması, yargıç ve savcılara yönelik hizmet içi eğitim konusunda açık bir politika belirlenmemiş olması ve eğitim faaliyetlerinin de büyük önem taşıyan uygulamadan çok akademik bilgi düzeyinin artırılması amaçlı olarak yürütülmesi gibi eleştirilere yer vermiştir.

Rapor, eski sosyalist rejimlerin önemli bir sorunu olarak göze çarpan yolsuzluklar konusunda, uluslararası kuruluşlarca hazırlanan raporları da dikkate alarak, Romanya'da bu tür etik dışı fiil ve uygulamaların; çok yaygın olmasının, toplumun tüm alanlarına nüfuz etmesinin ve bu konuda yargıya intikal eden davalarda da kayda değer bir sonuç alınamamasının ciddi bir kaygı konusu oluşturduğunu kaydetmektedir.

Raporda insan hakları başlığı altında, kamunun yurttaşlara karşı kusurlu fillerinin denetimine ilişkin olarak; kamu otoritesi tarafından hak ve özgürlükleri ihlal edilenlerin şikayetlerini ele alan Ombudsmanlık Bürosu'nun yetkilerinin sınırlı olması, personelinin ve bütçesinin kendisine gelen şikâyetlerin yoğunluğu karşısında yetersiz kalması, kamu otoritelerinin henüz Ombudsman'ın bağımsız ve otonom rolünü algılayamamış olması ve Parlamenteoya karşı sorumlu olmakla birlikte, Parlamenteonun Ombudsman'ın raporlarını dikkate almaması gibi hususlar eleştirilmektedir.

Raporda insan hakları bağlamında bir başka eleştiri konusu olarak, Romanya'nın insan ticareti trafiğinden ciddi ölçüde etkilendiği vurgulanmaktadır. Bu noktada, insan ticareti suçu açısından bir

hareket, transit ve kaçış noktası oluşturduğuna dikkat çekilmekte ve Romanya'nın bu konuda 2001'de çıkardığı İnsan Ticareti ile Mücadele Yasası'nın bu konudaki olumsuz tabloyu henüz değiştiremediğinin altı çizilmektedir. Bu konuyla bağlantılı olarak, sığınma (iltica) konusunda da çıkarılan yeni mevzuatın yasal bazı eksiklikler içermesi eleştirilmekte ve özellikle, sığınmacı tanımının revize edilmesi gerektiği belirtilerek sığınma arayanların korunmasının durdurulması, geri alınması ya da sona erdirilmesine izin veren hükümlerin, 1951 Cenevre Sığınmacılar Sözleşmesi'ne aykırılık taşıdığı kaydedilmektedir.

Raporda, güvenlik güçlerinin reformu çerçevesinde; Romanya polis güçlerinin reformuna ilişkin yasanın uygulanmasına başlanmakla birlikte, polisin modernizasyonunun henüz bu yasaya eşlik etmemiş olması, polisin hâlâ; şeffaflık, hesap verebilme, etkin yönetim ve modern insan kaynakları politikası gibi iyi yönetim ilkelerini göz ardı eden merkezi yapısını sürdürmesi, gözaltına alınanları hakları hakkında bilgilendirmemesi, yasal danışmanlık almada zorluk çıkarması ve şüphelilere yönelik uyguladığı şiddet vakalarının, özellikle hafif suçların zanlılarına yönelik olarak ve ateşli silahların kullanılmasını da içeren biçimde, devam etmekte olması ciddi biçimde eleştirilmektedir.

Raporun medeni ve siyasi haklar çerçevesinde getirdiği eleştiriler, adli ve cezai sistemdeki eksiklik ve aksaklıkların kaygı verici bulunması şeklinde kendini göstermektedir. Bu noktada; Romanya'daki cezaevi mahkum nüfusunun ülke nüfusuna oranla çok yüksek düzeyde bulunması, yeni cezaevleri inşasına ve modernizasyon çabalarına karşın aşırı kalabalık cezaevlerinin önlenememesi ve bununla yakından bağlantılı olarak cezaevi koşullarının çok olumsuz bir görünüm arz etmesi ciddi eleştiri konusu yapılmaktadır. Adli sisteme ilişkin olarak ise Rapor, şüphelilere hukuksal yardım sisteminde, özellikle bu yardımın katı koşullara bağlandığı ceza davaları bakımından, herhangi bir gelişme gözlenemediğini kaydederek, mahkeme önünde hukuken temsil edilme hakkının sınırlandırılmış olmasını eleştirmektedir.

Raporun medeni ve siyasi haklar başlığı altında getirdiği önemli bir diğer eleştirinin ise, basın özgürlüğü alanında bağımsız medya

kaynaklarının sınırlı olması ve medya kuruluşu sahipliğinin belli ellerde toplanması olduğu görülmektedir.

Rapor, ekonomik, toplumsal ve kültürel haklar bağlamında, toplumdaki dezavantajlı grupların durumuna eğilerek, özellikle kadınların ve azınlıkların karşılaştıkları sorunlara çözüm getirilememesini eleştiri konusu yapmaktadır. Bu noktada, kadınlara yönelik olarak aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi ile kamusal alanda ve siyasi yaşamda, kadınların karşılaştıkları ayrımcılıktan dolayı yeteri kadar temsil edilemediğine dikkat çekilmektedir. Azınlıklara gelince, Rapor, Çingene azınlığa yönelik ayrımcı uygulamaların sürdürüldüğünün ve bu topluluğun sosyal alanda eşitsizliklere maruz kalmaya devam ettiğinin altını çizerek, bu konuda hazırlanan stratejinin de (Roma Strategy) açık politikaların benimsenmemesi ve yetersiz fonlar nedeniyle beklenen ilerlemeyi sağlayamadığına dikkat çekmektedir.

Rapor, Romanya'nın uluslararası insan hakları ve temel özgürlükler karnesi açısından da AİHM'nin Romanya aleyhine sonuçlandığı ve çoğunlukla, cezaevlerindeki kötü muameleler, gözaltı süresinin aşılması, tutuklama prosedürleri, komünist rejim döneminde el konulan mülklerin iade edilmemesi ve davaların makul sürede sonuçlandırılmaması gibi konularda verdiği yargı kararlarının olumsuz bir görüntü çizdiğini kaydetmektedir.

Rapor son olarak, eski sosyalist rejimden kalma sorunlardan biri olan ve diğer bazı aday ülkelerin de karşısına çıkan bir mesele olarak, Komünist rejim döneminde el konulan mülklerin sahiplerine iadesi konusuna dikkat çekmekte ve sağlanan ilerlemenin iade edilen mülklerin niteliğine göre değişkenlik göstermesi nedeniyle beklenen ölçüde gerçekleşmemesini ve örneğin, artık orman alanı haline gelmiş olan toprakların iadesinde geri kalınmış olmasını eleştiri konusu yapmaktadır.

Ekonomik Kriterler

Komisyonca göre Romanya, 2002'de sergilediği performansla işleyen bir piyasa ekonomisi olmayı sürdürmekle birlikte, bazı alanlarda yeterli ilerleme sağlayamamış durumdadır. Buna ilişkin olarak, bankacılık, madencilik, çelik, ulaştırma ve enerji gibi stratejik

sektörlerde özelleştirme ve yeniden yapılanmanın beklenen hızda gerçekleştirilememesi eleştirilen ve eksiklik kaydedilen ilk konu olarak göze çarpmaktadır. Rapor, makroekonomik göstergelere ilişkin olarak, 2002’de kişi başına gelir düzeyinin AB ortalamasına yükseltilmesi noktasında beklenen ilerlemenin sağlanamamasını, işsizlik oranının 2002’de yükselmiş olmasını ve bu artışın altında yatan nedenlerin de ölçümde yapılan metodolojik değişimlerden dolayı belirlenememesini eleştiri konusu yapmaktadır. Raporun ekonomik kriterler bağlamında eleştirdiği diğer konular ise, özellikle bütçe, mali disiplin, mülkiyet, sınai altyapı ve beşeri kaynaklardır. Bu çerçevede, bütçe politikasının orta vadeli sürdürülebilirliğinin henüz sağlanamamış olması, idari alandaki iyileştirmelere karşın piyasaya giriş ve çıkış koşullarının hâlâ karmaşık idari prosedürlerden olumsuz etkilenmesi ve mali disiplinin sağlanmasında başarılı sonuç alınamaması eleştiri alanları olarak sıralanmaktadır. Piyasa ekonomisinin işleyişine karşın, mülkiyet haklarının uygulanmasında adli ve idari sistemin etkinliğini artırıcı adımlar atılmadığından zorluklarla karşılaşılması bu çerçevede karşılaşılan ciddi bir sorun olarak Raporda ifade edilmektedir. Ekonomik ve sınai altyapının kalitesinin hâlâ düşük düzeyde olması ile birçok olumlu önleme karşın ülkenin beşeri sermayesini güçlendirme yolunda, özellikle eğitime bütçeden ayrılan payın artırılması ve zorunlu eğitim süresinin uzatılması gibi, daha pek çok adım atılmasının gerekli olduğu Raporun ekonomik kriterler bağlamında altını çizdiği diğer eksiklik ve aksaklık kaydedilen alanlar olarak dikkat çekmektedir.

Müktesebata Uyum

İlerleme Raporu, müktesebat uyumu konusunda Romanya’nın önemli ilerleme sağladığını belirtmekle birlikte, bu kriterin yerine getirilmesi noktasında bazı eksiklikler bulunduğunu kaydetmiştir. Bu doğrultuda, tek pazar mevzuatı çerçevesinde kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı konularında tespit edilen eksikliklere bakmak gerekirse, Rapor bu noktada, kişilerin serbest dolaşımı alanındaki çabaların özellikle mesleki yeterliliğin karşılıklı tanınması mevzuatı üzerine odaklanması gerektiğine, hizmetlerin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırılmasındaki çabaların sınırlı kaldığına, sermayenin serbest dolaşımı konusunda ise, ödemeler sisteminin geliştirilmesi ve karapara aklamayla mücadele edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Diğer müktesebat alanlarından tarım

mevzuatının uygulanmasında idari kapasiteden kaynaklanan engeller bulunduğu ve bu noktada, özellikle veterinerlik gibi alanlarda mevzuatın uygulanabilmesi için idari kapasitenin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğu; balıkçılık sektöründe ise mevzuatın iç hukuka aktarılmasında gecikmeler yaşandığı Raporda dikkat çekilen konular arasında yer almaktadır.

3.2. Bulgaristan

Siyasi Kriterler

Komisyon'un 2003 İlerleme Raporu'na göre; Bulgaristan Kopenhag siyasi kriterlerini eksiklerine karşın yerine getirmeye devam etmektedir. Bu alandaki yasal çerçeveyi oluşturan Kamu Yönetimi Modernizasyon Stratejisi'nin uygulanması için kabul edilen program ve faaliyet planı ile gelişme sağlanmakla birlikte kamu yönetimi reformunun tamamlanması, orta vadede daha kaliteli ve verimli kamu hizmeti sunulabilmesi ve Birliğe katıldığında müktesebatı etkin bir şekilde uygulayabilmesi için Bulgaristan'ın çabalarını devam ettirmesi gerekmektedir.

Yargı reformu süreci genel olarak 2002 Faaliyet Planı ile paralel yürütülmüştür. Özellikle sulh hakimlerinin statülerine ait anayasal değişiklikler önemli bir ileri adımdır. Diğer yasa tasarıları mahkeme işlemlerinin süresinin kısaltılması ve yargının yürütme üzerindeki kontrolünün artırılmasına yöneliktir. Bununla birlikte, yürütmenin bir parçası olarak inceleme servisinin üye ülkelerdeki uygulamalarla paralellik sağlaması için yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, Bulgaristan'dan kendisine ayrılan bütçenin yargı sisteminin sorunsuz çalışmasını sağlayacak yeterlilikte olduğunu garantiye alması da beklenmektedir.

Rapora göre siyasi gündemi fazlasıyla meşgul eden ve ileri önlemlerin uygulamaya konduğu yolsuzluk konusu, hala sorun olmaya devam etmektedir. Bulgaristan'dan bu alanda daha sıkı önlemler alması beklenmektedir.

Rapora göre, Bulgaristan insan haklarını ve temel özgürlükleri tanımaya devam etmektedir. Sığınma hakkı ve çocukları korunması ile ilgili yasal çerçeve dikkate değer ölçüde gelişmiştir. Yine de, kurumlara yerleştirilen çocukların yaşam şartlarında geçen sene çok az

bir değişim gözlenmiştir. Zihinsel özörlölere yönelik gerekli yasal düzenlemeler hala yapılmamıştır. Durumu iyileştirmek için bazı çabalar sarf edilse de kurumlardaki zihinsel özörlölerin yaşam koşulları zor, rehabilitasyon ve terapi olanakları sınırlıdır. Bunların yanısıra, güvenlik güçlerinin kötü muamelelerini ortadan kaldırmaya yönelik daha fazla çaba harcanmalıdır. Sosyal ve ekonomik haklar alanında, fırsat eşitliği ve ayrımcılığı önleme konularında ilerleme kaydedildiği söylenebilir.

Ekonomik Kriterler

Rapor, Bulgaristan'ın iyi işleyen bir pazar ekonomisine sahip olduğu görüşündedir. Rekabetçi baskılarla ve Birlik içindeki piyasa güçleriyle başa çıkabilecek güce kavuşması bakımından hala varlığını devam ettiren engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik reform programına devam edilmesi, bu çerçevede bir zorunluluk olarak belirtilmektedir.

2003 İlerleme Raporu'nda belirtildiği üzere, Bulgar ekonomisi karma ekonomi politikası sayesinde yüksek düzeyde bir makro ekonomik kararlılığa ulaşmıştır. İktisadi kararlılık ve yapısal reformlardaki iyi gidişat piyasa mekanizmalarının kaynak tahsisini daha verimli gerçekleştirmelerini sağlamıştır. Bu da kararlı büyüme sürecine temel oluşturmaktadır. Özelleştirme, devlet yardımlarının azaltılması ve bankacılık sektöründeki iyileştirmelerle özel sektörün rolünün artması da büyümeyle destekleyen faktörler arasında sayılmıştır.

Raporda ayrıca, ürün ve işgücü piyasalarındaki esnekliğin daha da arttırılması gerektiği belirtilmiştir. Özellikle, ekonomik birimlerin daha kararlı ve tahmin edilebilir bir çerçevede çalışabilmeleri ve mülki haklarından daha çok faydalanabilmeleri için yönetim ve yargı sisteminin verimliliğinin geliştirilmesi şartı üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede, özelleştirme programının tamamlanması, özel girişimi etkileyen yönetmelikler ve diğer resmi uygulamalarda kolaylaştırıcı düzenlemelere gidilmesi, network endüstrilerinin yeniden yapılandırılması ve liberalizasyonu ile sübvansiyonların azaltılması, kalitenin arttırılması ve hizmet fiyatlarının düşürülmesi amacıyla daha ileri adımların atılması istenmektedir. İşsizlikte süregelen azalmanın işgücü piyasasındaki katılığın azaltılması ve eğitim sisteminin

geliştirilmesi yolu ile desteklenmesi önerilmektedir. Bu reform uygulamalarının yatırımların (özel ve kamu) daha yüksek düzeye çıkmasına katkıda bulunacağı belirtilerek Bulgaristan'ın Birlik içinde sürdürülebilir bir büyümeyi ve rekabeti sağlayabileceği söylenmektedir.

Müktesebata Uyum

İlerleme Raporu, müktesebat uyumu konusunda Bulgaristan'ın önemli ilerlemeler kaydettiğini fakat bu kriterlerin yerine getirilmesi konusunda önemli eksikliklerin bulunduğunu belirtmiştir.

Bu kapsamda; malların serbest dolaşımı konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmekle birlikte, özellikle pazar denetimi, besin güvenliği ve meteoroloji konusunda genel idari kapasitenin daha da geliştirilmesi gerekmektedir. Raporda, Bulgaristan'ın kişilerin serbest dolaşımı alanındaki uyum çalışmalarında sınırlı bir ilerleme kaydettiği belirtilmiştir. Özellikle yeterlilik belgelerinin karşılıklı tanınması konusunda tam uyumun gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, sosyal güvenlik sistemleri eşgüdümünün sağlanması konusunda müktesebatın tam olarak uygulanması ve bu konuda gerekli idari organların kurulması gerekmektedir. Ayrıca, Bulgaristan'ın iş kurma özgürlüğü konusunda önemli bir ilerleme kaydettiği belirtilmekle birlikte Bulgar yasalarının müktesebata uyumunun sağlanması için daha fazla çaba harcanması ve iş kurma özgürlüğü konusunda ayrımcılığa neden olan yasaların da kaldırılması önerilmektedir. Bunlara ek olarak, adalet ve içişleri konusunda Bulgaristan'ın ilgili kurumları güçlendirdiği ve müktesebata uyumda önemli bir aşama kaydettiği söylenmektedir. Rapora göre, hukuki reform programındaki kısa vadeli önceliklerin uygulanmasına devam edilmeli, idari kapasitenin güçlendirilmesi ve uygulama konusunda da çaba harcanmalıdır. Adli mercilerdeki yolsuzlukla ve organize suçla, özellikle de uyuşturucu kaçakçılığı ve yasadışı göçlerle, mücadele gibi konular, Raporda altı çizilen önemli başlıklar olarak dikkat çekmektedir.

3.3. İlerleme Raporlarının Genel Değerlendirmesi

İlerleme raporunu sonuçları itibarıyla değerlendiren Genişleme Strateji Belgesi'nde Romanya ve Bulgaristan'a ilişkin olarak, yukarıda ayrıntılı biçimde ortaya konulan ve eleştiri konusu edilen eksiklik ve aksaklıklara karşın, bu iki aday ülkenin geçen bir yılda siyasi ve ekonomik kriterleri yerine getirmeye devam ettiği ve müktesebatın

üstlenilmesi alanında da önemli ilerleme sağladığı kaydedilmiştir. Komisyon ayrıca belgede, iki ülkenin 2004 yılı içinde müzakereleri tamamlama ve üyelik için gerekli hazırlıkları yerine getirmeleri halinde de 2007 yılında tam üye olma hedefine ulaşma doğrultusunda, hem siyasi hem de mali anlamda destekleneceğinin ve bunun önce Aralık 2002'deki Kopenhag daha sonra da Haziran 2003'teki Selanik Zirvesi'nde Konsey tarafından teyit edildiğinin altını çizmiştir.

SONUÇ

2003 yılı İzleme Raporları 1 Mayıs 2004'te Birliğe üye olacak 10 ülkenin katılıma ilişkin son hazırlıklarını değerlendirirken, İlerleme Raporları 2007'de Birliğe üye olması beklenen Romanya ve Bulgaristan'ın geçen bir yılda katılım yolunda sağladıkları ilerlemeyi konu almaktadır. Bu noktada İlerleme Raporları üyelik tarihini beklemekte olan üç ülkeyi iktisadi ve siyasi kriterler ile üstlenilen müktesebat bakımından değerlendirirken, İzleme Raporları üyelikleri kesinleşen ülkeleri -tanım gereği siyasi kriterleri yerine getirmiş oldukları için- iktisadi kriterler ve üstlendikleri müktesebat açısından değerlendirmiştir.

İktisadi ve siyasi kriterler AB'ye uyumun makro çerçevesini çizerken, üstlenilen yükümlülükler -deyim yerindeyse- bu çerçeveyi ete kemiğe büründürerek içini doldurmayı amaçlayan hükümleri içermektedir. Bu çerçevede, AB yol haritasının, kamu yönetiminden ulusal istatistik ölçütlerine uzanan son derece kapsamlı düzenlemeleri gerektirdiği bilinmektedir. 2003 İzleme ve İlerleme Raporlarında her ülke için tek tek ele alınan bu düzenlemeleri, en genel hatlarıyla üç başlık altında toplamak mümkündür: kamu yönetiminde çok yönlü reforma gidilmesi, iktisadi alandaki geniş ölçekli serbestleşme ve fiziki ve beşeri altyapının geliştirilmesi.

Kamu yönetiminde gerçekleşen reformların ana doğrultusu, ademi-merkeziyetçi eğilimlerin güçlendirilmesine yöneliktir. Bu çerçevede, bir yandan yerel yönetimlerin idari kapasitelerini güçlendirmeye dönük önlemler alınırken, diğer yandan da yönetim ilkelerinin (şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik, etkililik, sorumluluk ve hukuksallık) idarenin her düzeyine yerleştirilmesi yönünde çaba gösterilmektedir. 2003 yılı raporlarında, mercek altına alınan 12 ülkenin tamamına yakınında (Slovakya ve Letonya dışında) bu alanda atılan adımların yeterli olmadığı ve geliştirilmesi gerektiği

vurgulanmaktadır. Raporun hassasiyetle üzerinde durduğu ve kamu ihale sistemi ile de ilişkilendirilen yolsuzluk ve rüşvet gibi sorunlar, aday ülkelerin çoğu bakımından çözülmesi istenen sorunlar listesindeki yerini korumaktadır. Ülkelerin tamamı açısından aynı listede kamu maliyesi disiplini ve bütçe açıkları konusu da yer almaktadır.

Değerlendirme ölçütleri içinde öne çıkan alanlardan biri de serbestleşmedir. Emeğin, malların, hizmetlerin ve sermayenin/paranın serbest dolaşımına yönelik bir piyasa ortamının tesisi öngörülmektedir. Emeğin serbest dolaşımı konusunun profesyonel meslek grupları ve vasıflı işgücüsüyle sınırlı olarak ele alındığı görülmektedir. Bu yöndeki değerlendirmeleri şirket ve rekabet hukukunun tesisi, banka ve enerji gibi stratejik sektörlerde özelleştirmeler ve yeniden yapılanma, işgücü piyasasının esnekleştirilmesi ve girişim özgürlüğü gibi ölçütler tamamlamaktadır. 2003 yılı raporlarının önemlice bir bölümünü teşkil eden bu düzenlemeler bakımından aday ülkelerin göstermiş oldukları performans genel olarak olumlu ve fakat (Macaristan dışında) yetersiz görülmektedir. Stratejik sektörlerin özelleştirilmesi ve yeniden yapılanması konusunda Türkiye ile aynı statüdeki Bulgaristan ve Romanya'nın yanı sıra 2004 Baharında üye olacak ülkelerden Polonya ve Çek Cumhuriyeti de ilerleme kaydetmeleri noktasında uyarılan ülkelerdendir. Eski Doğu Bloğu ülkelerinin, ayrıca, kolektivist dönemde kamulaştırılan özel mülklerin iadesi işlemini de tamamlamakla yükümlü oldukları anlaşılmaktadır. Örneğin, Romanya, kamulaştırılmış ve orman arazisi konumuna gelmiş varlıkların özel mülk sahiplerine iadesinde yavaş davrandığı için eleştirilmektedir.

İktisadi değerlendirme ölçütleri içinde tarım sektörünün ayrıcalıklı bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bütün ülkeler tarım sektörüne yönelik (çoğu durumda hayvancılık ve/veya balıkçılık da dahil edilerek) düzenlemeler konusunda ilerleme kaydetmeleri yönünde uyarılmaktadır. Bu alanda, sağlık standartlarının sağlanması ve sübvansiyonların kaldırılarak doğrudan mali destek uygulamalarına geçilmesi yönünde adımların atılması ve geliştirilmesi sağlık verilmektedir.

2003 yılı raporlarındaki değerlendirme ölçütleri arasında fiziki ve beşeri altyapının geliştirilmesine yönelik düzenlemeler de önemli bir yer tutmaktadır. Fiziki altyapı kapsamında; kara, deniz ve hava yolu

taşımacılığı, ulaşım ve posta hizmetleri aday ülkelerin ilerleme kaydetmeleri gereken noktalar olarak dikkat çekmektedir. Aynı Şekilde, bütün aday ülkeler bakımından eğitim, bilim ve araştırma alanlarında da yeni düzenlemelere ve iyileştirilmelere duyulan gereksinim vurgulanmaktadır. Bu başlık altında evre mevzuatı konusunda gösterilmesi gereken ilerlemeleri de anmak gerekir.

Tablo-1: AB 2003 İzleme Raporlarında Mayıs 2004'te Üye Olacak Ülkelere İlişkin Değerlendirme

Ülkeler	Değerlendirme Kriterleri		
	İktisadi		Müktesebata Uyum
	Sorun Alanları	Sonuçlar	Sorun Alanları
Polonya Müzakere Bitirme Tarihi 13.12.2002 Katılım Anlaşması 16.04.2003 Katılım Tarihi 01.05.2004	<ul style="list-style-type: none"> - Özelleştirme - Merkez Bankasının Mali Özerkliği - Yüksek İşsizlik Oranı - Yolsuzluk ve Rüşvetle mücadele 	<ul style="list-style-type: none"> - Konu ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarımsal sübvansiyonların dağıtımı için gerekli ajans oluşturulmamıştır - Gıda ürünleri sağlık standartları eksiktir - İş ve Basın Kanunu eksiktir - Balıkçılıkla ilgili düzenlemeler eksiktir
Macaristan Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002	<ul style="list-style-type: none"> - Rüşvetle mücadele - Kamu ihaleleri 	<ul style="list-style-type: none"> - Konu ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> - Gıda ürünleri sağlık standartları eksiktir - Kültür varlıklarının korunması gerekmektedir - Şeker ve şarap piyasasının düzenlenmesi gerekmektedir
			<ul style="list-style-type: none"> Yasal uyum ve uygulamalara yönelik çalışmalar devam etmemiştir.
			<ul style="list-style-type: none"> Yasal uyum ve uygulamalara yönelik çalışmalar devam etmemiştir.

Katılım Anlaşması 16.04.2003 Katılım Tarihi 01.05.2004					
Slovenya Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002 Katılım Anlaşması 16.04.2003 Katılım Tarihi 01.05.2004	-Seker vergileri - Dolandırıcılık ve düzensizlikle ilgili konular	Yeniden yapılanma süreci olumlu olmakla birlikte reformlara devam edilmektedir	- Kamu personelinin ekonomik ve politik aktivitelere katılımıyla ilgili kısıtlamalar	Siyasi kriterler bağlamında müktesebata uyumla ilgili olarak birçok konuda iyi bir noktadadırlar	

<p>Malta</p> <p>Müzakere Bitirme tarihi</p> <p>13.12.2002</p> <p>Katılım Anlaşması</p> <p>16.04.2003</p> <p>Katılım Tarihi</p> <p>01.05.2004</p>	<p>- Kamu harcamalarındaki artış ve gelirlerdeki azalıştan kaynaklanan bütçe açığı sorunu</p> <p>- Özelleştirme sürecinde yaşanan yavaşlama eğilimi</p>	<p>Makroekonomik sorunların çözülmesi amacıyla mali konsolidasyon formülü uygulanmalıdır</p>	<p>- Malların serbest dolaşımı alanında silah kontrolü ve kültürel mallar sorunu</p> <p>- Kişilerin serbest dolaşımı alanında mesleklerin karşılıklı tanınması sorunu</p> <p>- Tarım ve balıkçılık alanında "Ödemeler Ajansı"nın kurulmamasının yarattığı problemler</p> <p>- Çevre politikası alanında atık yönetimine ilişkin mevzuata uyum</p> <p>- Deniz taşımacılığında bayrak devlet yükümlülüğünün yerine getirilmesi için tahsis edilen kaynaklara yönelik olarak alınan tedbirler bakımından doğan olumsuzluklar</p>	<p>Müktesebatın üstlenilmesi konusundaki kriterlere genel olarak uyum sağlanmaktadır, ancak sorunlu alanlara ilişkin komisyon tavsiyeleri kısa vadede yerine getirilmelidir</p>
---	---	--	---	---

<p>Güney Kıbrıs Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002</p>	<p>Müktesebatın uygulanmasına başlanmalı, taahhüt ve gereksinimler yerine getirilmelive tarım alanında çiftçiye doğrudan ödeme yapan bir kurum oluşturulmalıdır</p>	<p>- Mali denetim bütçesel ve mali önlemler - Mali çıkarıların korunması - Sektör yasaları, malların serbest dolaşımı, yatırım servisleri, taşınabilir pazarlar, ulaşım, çevre - Tarım</p>	<p>- Kamı yönetimi reformu gereksinimi - Adli ve idari kapasitenin geliştirilmesi ve yolsuzlukla mücadele - Malların (Kamu ihale yasaları), işgücünün ve mali olmayan hizmetlerin serbest dolaşımında eksiklikler - Sermayenin serbest dolaşımı, şirketler, muhasebe, rekabet hukuku alanında sorunlar - Tarımda yönetim ve kontrol sisteminin entegrasyonunda sorunlar</p>	<p>- İlgili sorun alanlarında ek iyileştirmelere gidilmesi, işleme ve içeriğe yönelik önlemlerin alınması - Özellikle tarımda uyumun tam olarak sağlanmalma yönelik acil adımların atılması</p>
<p>Estonya Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002</p>	<p>- Bu alandaki çabaların artırılması gerekmektedir</p>	<p>- Malların serbest değişimi - Sektörel yasalar - Sermayenin serbest dolaşımı</p>	<p>- Kişilerin serbest dolaşımı - Sosyal politikalar - Kadın erkek eşitsizliği</p>	<p>- Bu alandaki endişelere derhal ve kesin bir çözüm bulunmalıdır</p>
<p>Katılım Anlaşması 16.04.2003</p>				
<p>Katılım Tarihi 01.05.2004</p>				
<p>Katılım Tarihi 01.05.2004</p>				

<p>Letonya Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002 Katılım Anlaşması 16.04.2003 Katılım Tarihi 01.05.2004</p>	<p>- Rüşvetle mücadele</p>	<p>- Konu ile ilgili yasal birimin temellerinin atılması</p>	<p>- İstatistik uyumu - Çevrenin korunması - Adalet ve içişleri</p>	<p>- Müktesebatın uygulanması beklenmektedir</p>
<p>Litvanya Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002 Katılım Anlaşması 16.04.2003 Katılım Tarihi 01.05.2004</p>	<p>- Emekli maaşları - Mali yapısal reformlar</p>	<p>- Konu ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir</p>	<p>- Kişilerin serbest dolaşımı - Balıkçılık</p>	<p>- Kesin bir irade ile bu alanların üstesinden gelinmelidir</p>

<p>Slovakya Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002 Katılım Anlaşması 16.04.2003 Katılım Tarihi 01.05.2004</p>	<p>- Mali reform sorunu</p>	<p>- Çalışmalar hız kazanmış bütçe açıkları azalmıştır</p>	<p>- Enerji ve endüstri politikaları -Vergilendirme, ekonomik ve parasal birlik</p>	<p>- Yasal uyum ve uygulamalara yönelik çalışmalar devam etmektedir</p>
<p>Çek Cumhuriyeti Müzakere Bitirme tarihi 13.12.2002 Katılım Anlaşması 16.04.2003 Katılım Tarihi 01.05.2004</p>	<p>- Kamu maliyesindeki bazı bozulmalar</p>	<p>- Konu ile ilgili bir dizi önlemler alınmıştır</p>	<p>- Ulaşım sektörü - Bilim ve araştırma, eğitim ve öğretim</p>	<p>- Bu sektörün bütün alanlarında yasal uyum ve uygulamaya - Bu alanlarda yönelik yasal uyum ve uygulama</p>

Tablo-2: AB 2003 İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi Belgesinde AB'ye 2007'de Üye Olması Hedeflenen Ülke Değerlendirmeleri

Ülkeler	Değerlendirme Kriterleri					
	Siyasi		İktisadi		Müktesebata Uyum	
	Sorun Alanları	Sonuçlar	Sorun Alanları	Sonuçlar	Sorun Alanları	Sonuçlar
Romanya Müzakere tarihi 15. 02. 2000 Katılım Hedefi 2007	<ul style="list-style-type: none"> - Yasama süreci ve demokratik meşruiyet - Ademi-merkezleşme - Yargının bağımsızlığı - Yolsuzluk - Azınlıklar - El konulan mülklerin iadesi - Adli yardım göz altı ve cezaevi koşulları - İnsan ticareti 	<ul style="list-style-type: none"> - Eksiklikler olmakla birlikte siyasi kriterleri yerine getirmeye devam ediyor 	<ul style="list-style-type: none"> - Stratejik sektörlerde özelleştirme ve yeniden yapılandırma - İşsizlik - Bütçe açıkları - Çok yönlü liberalizasyon - İnsan kaynakları ve işgücü piyasasının esnekleştirilmesi - Sınai ve ekonomik altyapı 	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomik kriterler konusunda eksikliklere karşın çalışmalar sürmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kişilerin, hizmetlerin, sermayenin serbest dolaşımı - Kara para trafiği - Tarım mevzuatı - Balıkçılık 	<ul style="list-style-type: none"> - Müktesebatın üstlenilmesi konusunda ilerleme kaydedilmiştir

<p>Bulgaristan Müzakere tarihi 15. 02. 2000 Katılım Hedefi 2007</p>	<p>- Yargı Reformu - Kamu Yönetiminin Modernizasyonu - Yolsuzlukla Mücadele - Engellilerin Yaşam Şartlarının İyileştirilmesi. - İlerleme kaydedilse de sorunlar asgari indirilmelidir</p>	<p>İlerleme kaydedilse de sorunlar asgari düzeye indirilememiş ve Siyasi kriterlere uyum henüz tamamlanmamıştır</p>	<p>- Piyasa ekonomisinin rekabet edebilecek düzeye getirilmesi - Bilişim sektörünün liberalizasyonu ve deregulasyonu - Ürün ve işgücü piyasalarının esnekliğinin artırılması - Mülkiyet hakları</p>	<p>Bu alanlardaki reformların yapılması sağlanarak ülke ekonomisinin AB ekonomisine katma değer kazandıracak bir seviyeye gelmesi gerekmektedir.</p>	<p>- Pazar denetimi, - Besin güvenliği - Meteoroloji , - Sosyal güvenlik sistemlerinin eşgüdümü - İş kurma özgürlüğü konusunda ayrımcılık, - Yolsuzlukla mücadele ve organize suçlar (uyuşturucu kaçakçılığı ve yasadışı göçle savaş)</p>	<p>Müktesebatın üstlenilmesi konusundaki uyum henüz gerçekleşmiş değildir</p>
--	---	---	---	--	---	---

ISBN : 482 - 626 - 9

Ankara Üniversitesi Basımevi • 2004
www.ankara.edu.tr